

rica), Pastoralni radnik u razmišljanju pred sinodom biskupa (Andrija Kopilović), Vjera u Kraljevstvo Božje i kršćaninova situacija (Aldo Starić), Crkva između prava čovjeka i prava vjernika (Pero Sudar), Grijeh i pomirenje u svjetlu biskupske sinode 1983 (Miro Vrgoč), Marijanska duhovnost (Antun Weissgerber) i Žene u kršćanskoj zajednici prema Luki (Mato Zovkić).

U *trećem* dijelu pod naslovom *Lice Crkve* nanizano je nekoliko radova: Novi zakonik kanonskog prava (Velimir Blažević), Crkva i nacija (Š. Marasović), Uloga redovništva u Crkvi i svijetu (Luka Mardešić), Deset stoljeća spominjanja bosanske biskupije (Ivica Puljić), Iustitia et pax (Anton Stres), Teologija oslobođenja (Franjo Topić), Saborska obnova Crkve (Mato Zovkić).

U *četvrtom* dijelu, pod naslovom *Granična pitanja*, skupljena su sljedeća predavanja: Marksističko poimanje religije (Esad Ćimić), Religiozni elementi u novijem hrvatskom pjesništvu (Dubravko Horvatić), Parapsihologija i religija (Ante Kusić), Pastoralni problemi i perspektive naših iseljenika, Religiozni elementi u našoj novijoj književnosti, s posebnim osvrtom na pisce iz BiH (Drago Šimundža).

Odveć bi nam trebalo prostora i vremena da prikažemo svaki rad ponosob. Oni se jedni od drugih dosta razlikuju, i po provenijenciji i po specijalizaciji autora a i po samoj temi koju razrađuju. Neki su radovi strogo teološki, drugi su esejistički odnosno publicistički. Svakako, ovakav odabir tema vrlo je koristan: čitatelj će dobiti stanoviti uvid u vjersko i vjerničko gledanje na stvarnosti svakodnevnog života. Stoga su svi ti radovi vrijedni da im čitatelj posveti vremena. Oni nas obogaćuju i otvaraju nam nove vidike.

Adalbert Rebić

STIPE NIMAC, Stanovništvo i perspektive pastoralnoga rada Franjevačke provincije Presvetoga Otkupitelja, Zagreb: Franjevački samostan Majke Božje Lurdske, 1990. – 246 stranica.

Ovo djelo je od izvanredno velike važnosti upravo zbog domovinskog rata koji je silom nametnut našoj domovini. Ova monografija se temelji na autentičnim statističkim podacima. Dva su cilja koja je pisac imao pred sobom: analizirati pomake stanovništva pogotovo u posljednje vrijeme kad se demografska slika u ovim krajevima tako brzo mijenjala; sučeliti se s problemima pastoralnog djelovanja upućujući na nove perspektive u vremenu i prostoru. U svjetlu novih demografskih promjena uslijed kojih se hrvatsko pučanstvo smanjilo u posljednje vrijeme pisac traži načine kako doći do vjernika i pomoći mu u duhovnom smislu.

Djelo je podijeljeno u tri poglavlja:

I. Povijesna sinteza Franjevačke provincije Presvetoga Otkupitelja; II. Pučanstvo Franjevačke provincije PO; III. Pastoralno djelo i perspektive Franjevačke provincije PO u svjetlu sadašnjih demografskih promjena.

U *prvom* poglavlju prikazuje, vrlo kratko, dolazak i djelovanje franjevaca u dalmatinskim odnosno južno-hrvatskim krajevima. Zatim izlaže osobite povijesne prilike u kakvima hrvatsko pučanstvo u tim krajevima živi danas. Takva

povijesna pozadina pomaže nam da nazremo buduće perspektive pastoralnog djelovanja među Hrvatima.

U *drugom* poglavlju analizira demografski razvoj pučanstva u Provinciji. Pisac analizira promjene među pojedinim popisima pučanstva od 1857. do 1981. godine. Istražuje uzroke smanjenja pučanstva i posljedice.

U *trećem* poglavlju pisac razrađuje probleme pastoralnoga djelovanja Provincije i pokušava pokazati kakve perspektive ima budući pastoralni rad franjevacu u tim krajevima.

Pisac istražuje mogućnosti preživljavanja hrvatskog pučanstva, osobito u krajevima Dalmatinske zagore. Ukazuje na potrebu posebnih ekonomskih projekata koji bi pučanstvu omogućili posao i tako zaustavili raseljavanje. U tom kontekstu važno je ukazati na ideju Drugoga vatikanskoga sabora da je Crkva postala *Ecclesia peregrinans*, putnička Crkva.

U kontekstu velikih migracija dalmatinskog pučanstva pisac pokazuje kako su Oci franjevci išli za svojim narodom ma gdje se on nalazio i pratili ga na njegovu hodočasničkom putovanju.

Djelo je važan doprinos ne samo boljem poznavanju franjevačkog pastoralnog djelovanja nego i boljem poznavanju demografske situacije u Južnoj Hrvatskoj.

Adalbert Rebić

STELLA ALEXANDER, *TROSTRUKI MIT. Život zagrebačkog nadbiskupa Alojzija Stepinca*, Zagreb, 1990, 166 stranica.

Stella Alexander već se blizu trideset godina bavi istraživanjem odnosa Crkve i države u istočnoj Evropi, posebno u bivšoj Jugoslaviji. Autor je zapažene knjige »Church and State in Yugoslavia«, Cambridge University Press 1979 te brojnih posebnih radova iz istog i srodnih područja. Knjiga o životu zagrebačkoga nadbiskupa Alojzija Stepinca njezino je najnovije djelo, objavljeno u izdanju Columbia University Press (New York). Gospođa Alexander živi i radi u Londonu, gdje je do odlaska u mirovinu redovito održavala predavanja na više britanskih sveučilišta.

Knjigu je na hrvatski jezik preveo Mate Maras, recenzije su napisali Željko Krušelj i Franjo Zdenko a knjigu je izdao TZG P. GOLLA d.o.o. u Zagrebu.

Knjigu je gospođa Alexander napisala objektivno, bez mnogo ljubavi prema hrvatskom narodu i bez mnogo razumijevanja odnosno bolje reći bez mnogo afetivnosti. Uostalom, gospođa Alexander Stella je Engleskinja.

Stella Alexander opisuje život kardinala Alojzija Stepinca, sve od djetinjstva pa do njegove smrti. Služi se dokumentima i pokušava stvoriti objektivni sud osobito o onim teškim godinama poslije Drugog svjetskog rata, kada su u Hrvatskoj bili ubijeni bez suda ili s namještenim sudom mnogi nevini i pravedni Hrvati samo zato što su bili Hrvati. Bio je to početak onog etničkog čišćenja koje sada Srbi ostvaruju u punini u onim krajevima koje silom osvajaju. O Nezavisnoj državi Hrvatskoj Stella Alexander ima izrazito i apriorno negativan